

Konaklama ve Yiyecek İçecek İşletmelerinde Örgütsel Stres Üzerine Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi

Gülser YAVUZ¹ Meryem GÜP^{2*}

¹ Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Mersin, Türkiye

² Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Mersin, Türkiye

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi: 29.11.2024
Kabul Tarihi: 20.03.2025
Yayın Tarihi: 30.06.2025

Anahtar Kelimeler:

Turizm çalışanları,
mutfak çalışanları,
gastronomi,
örgütsel stres,
bibliyometrik analiz.

ÖZET

Örgütsel stres, çalışanlarda çeşitli fizyolojik ve psikolojik rahatsızlıklara yol açarak bireysel performansı olumsuz etkileyebilmektedir. Ayrıca çatışmaların ve işten ayrılmaların artmasına neden olarak örgütsel düzeyde de olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Bu araştırmanın amacı, turizm endüstrisinin temel bileşenleri olan konaklama ve yiyecek-içecek işletmelerinde örgütsel stres konusuna yönelik ulusal alanyazında yapılan çalışmaların, belirli parametreler çerçevesinde bibliyometrik analiz yoluyla incelenmesidir. Bu doğrultuda, 16.12.2024–18.12.2024 tarihleri arasında ULAKBİM TR Dizin veri tabanında kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Tarama sürecinde “stres ve turizm”, “stres ve otel”, “stres ve mutfak”, “stres ve yiyecek içecek işletmeleri” ile bu anahtar kelimelerin İngilizce karşılıkları kullanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan literatür taraması sonucunda 2007–2024 yılları arasında yayımlanmış 40 makale analize dâhil edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, çalışmaların büyük çoğunluğunun nicel araştırma yöntemine ve anket tekniğine dayandığı, ayrıca çoğunun Türkçe yazıldığı belirlenmiştir. Turizm alanında örgütsel stres konusuna odaklanan çalışmaların sayısı sınırlı olduğu, ancak bu çalışmaların özellikle 2020 sonrası dönemde artış gösterdiği ve en fazla yayının 2023 ile 2024 yıllarında yapıldığı tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına dayanarak, turizm endüstrisinin gelir ve istihdam açısından önemli alanları olan konaklama ile yiyecek-içecek işletmelerinde çalışan personelin mesleki stres düzeylerinin, stres kaynaklarının ve stresle başa çıkma stratejilerinin çeşitli değişkenler çerçevesinde ele alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bu durumun, hem ulusal turizm yazınına hem de sektör uygulamalarına katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

Bibliometric Analysis of Studies on Organizational Stress in Accommodation and Food and Beverage Businesses

Article Info

Received: 29.11.2024
Accepted: 20.03.2025
Published: 30.06.2025

Keywords:

Tourism workers,
kitchen staff,
gastronomy,
organizational stress,
bibliometric analysis.

ABSTRACT

Organizational stress can lead to various physiological and psychological disorders in employees and negatively affect individual performance. Also, it can also have negative consequences at the organizational level by increasing conflicts and turnover. The aim of this research is to examine the studies on organizational stress in accommodation and food and beverage establishments, which are the main components of the tourism industry, through bibliometric analysis within the framework of certain parameters. Accordingly, a comprehensive literature review was conducted in the ULAKBİM TR Index database between 16.12.2024-18.12.2024. In the screening process, “stress and tourism”, “stress and hotel”, “stress and kitchen”, “stress and food and beverage businesses” and the English equivalents of these keywords were used. As a result of the literature review conducted in line with the purpose of the study, 40 articles published between 2007 and 2024 were included in the analysis. According to the findings, it was determined that the majority of the studies were based on quantitative research methods and survey techniques, and most of them were written in Turkish. It was determined that the number of studies focusing on organizational stress in the field of tourism was limited, but these studies increased especially in the post-2020 period and the highest number of publications were made in 2023 and 2024. Based on the research findings, it is stated that the occupational stress levels, stress sources and coping strategies of the personnel working in accommodation and food and beverage establishments, which are important areas of the tourism industry in terms of income and employment, should be addressed within the framework of various variables. This situation will contribute to both national tourism literature and sectoral practices.

Bu makaleye atıfta bulunmak için:

Yavuz, G., & Güp, M. (2025). Konaklama ve Yiyecek içecek işletmelerinde örgütsel stres üzerine yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi. *NEUGastro*, 4(1), 39-60. <https://doi.org/10.54497/neugastro.2025.14>

*Sorumlu Yazar: Meryem GÜP, meryemmgup@gmail.com

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

GİRİŞ

Stres, yaşamın her alanında ortaya çıkan küresel bir olgu haline gelmiştir (Dibia vd., 2021, s. 145). Stres hayatın içerisindeki durumlar ya da insan ilişkilerinden kaynaklanan baskılar sonucu ortaya çıkan zorlanma ve rahatsızlık olup (Kaba, 2019, s. 65), kişinin sosyal hayat seviyesini, iş kalitesini, üretkenliğini ve çalışma performansını olumsuz etkileyebilmektedir. Son yıllarda psikoloji alanında artış gösteren bu konudaki bilimsel araştırmalar, stres ve çağımızın en yaygın ruhsal rahatsızlıklarından bir tanesi olan depresyon arasında güçlü bir ilişki bulunduğunu göstermektedir (Hammen, 2005, s. 313). Mesleki stres dünya çapında yaygın olarak araştırılmış bir alandır (Sadriwala ve Malik, 2021, s. 199).

Bazı mesleklerin yapısı ve özellikleri başlı başına strese yol açan ortamlar oluşturabilir. Stres, hizmet sektörü içinde önemli bir yere sahip olan turizm ve yeme içme alanında çalışanlar için önemli bir örgütsel davranış konusudur. Turizm, milyonlarca insanın seyahat etmesi ve turizm ürünlerinden yararlanmasıyla gelişip büyüyerek dev bir endüstri haline gelmiştir. Gastronomi turizmi ise dünya çapında büyümeye devam etmekte ve turizm pazarının en dinamik segmentlerden bir tanesini oluşturmaktadır (WTO, 2012). Turizm deneyiminin ayrılmaz bir parçası haline gelen yeme içme hizmetlerinin gelir ve istihdam üzerinde önemli katkıları bulunmaktadır. EuroStat'a göre (2024), konaklama ve yiyecek hizmetleri sektörü 9,9 milyon kişiyi istihdam etmekte ve 2021 yılında AB iş ekonomisindeki toplam istihdamın %6,3'ünü oluşturmaktadır. Türkiye'de de yiyecek ve içecek hizmetleri alanı, turizm ve genel ekonomi için oldukça önemli bir alanı temsil etmektedir. Bu sektör, hem istihdam yaratma hem de ekonomik büyüme açısından ekonomide kritik bir rol oynamaktadır. Turizm ve yiyecek içecek hizmetlerinin yer aldığı hizmet sektörünün istihdam içerisinde payı yaklaşık %58'dir. Uluslararası turistlerin toplam harcamaları içindeki yeme içme hizmetlerine harcanan miktarı ise yaklaşık %20'dir (TURSAB, 2014). Gastronomik ürünlerin yerli ve yabancı turistlere sunulduğu en önde gelen işletmeler konaklama işletmeleri ve yiyecek içecek işletmeleridir. Böylesine önemli olan bir alanın işgörenlerinin eğitilmiş, deneyimli, dikkatli, planlı, motivasyonu yüksek, yenilikçi, yaratıcı vb. özelliklere sahip olması ve bu niteliklerini göstermelerine engel olmayacak çalışma ortamlarının sağlanması gerekir. Buradan hareketle, stresin sonuçları sektörün ülkeler için önemi de gözönüne alındığında kişisel, örgütsel ve toplumsal anlamda büyük etkilere yol açabilmektedir.

Turizm sektörü, sunduğu çok yönlü katkılar sayesinde geliştirilmek istenilen, dinamik, rekabetin çok yoğun olduğu bir alandır. Bu nedenle, alanda çalışanlar çeşitli stres kaynaklarına maruz kalabilmektedir. Turizm sektörü, yoğun bir iş gücü gerektirmekte olup, insan ilişkilerine dayalı bir sektördür. Müşteri memnuniyeti ve kalite beklentileri; işgörenlerin sürekli ve yoğun bir şekilde müşteriler ile etkileşimde ve iletişimde olmalarını gerektirmekte, bu durum iş yükünün ve çalışma saatlerinin artmasına sebep olurken örgütsel stresi de artırabilmektedir (Akdu ve Akdu, 2016).

Turizm endüstrisini oluşturan işletmeler arasında konaklama işletmelerinin ve yiyecek içecek işletmelerinin önemli bir yeri vardır. Konaklama işletmeleri turizm endüstrisinin en temel öğelerinden bir tanesi olup, yiyecek içecek işletmeleri (restoran, cafe vb.), konaklama işletmelerinin bünyesine bağlı olabileceği gibi bağımsız işletmeler olarak da kurulabilmektedir (Kozak vd., 2012). Bu bağlamda bu araştırmada Türkiye'de ulusal hakemli dergi niteliğindeki dergilerin yer aldığı TÜBİTAK Ulakbim TR Dizin veri tabanında Turizm endüstrisinde yer alan konaklama işletmeleri ve yiyecek içecek işletmelerinde yürütülen örgütsel stres konulu çalışmalar ele alınarak bibliyometrik analiz yapılmıştır. Bu araştırmanın çıkış noktasını "Konaklama ve yiyecek içecek işletmeleri çalışanlarında örgütsel stres düzeyleri ile ilgili araştırmaların ve mutfak çalışanları üzerinde stres çalışmalarının varlığının" merakı oluşturmuştur. Alanyazın taraması neticesinde, bibliyometrik analiz ile yapılan konaklama ve yiyecek içecekleri çalışanlarında örgütsel stres düzeyini araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın amacı, turizm endüstrisinin en önemli bileşenleri olan konaklama ve yiyecek içecek işletmelerinde örgütsel stres üzerine ulusal alanyazında yapılan çalışmaların bibliyometrik analizle

belirli parametreler çerçevesinde incelenmesidir.

Kavramsal Çerçeve

Stres ve Örgütsel Stres Kavramı

Stres, bireyin hem kendi sınırlarını zorlayan hem de genel yaşam kalitesini riske atan bir durum olarak tanımlanmaktadır (Lazarus ve Folkman, 1984, s. 14-15). Stres ile karşı karşıya kalınan her yeni durumda, bireyin zihinsel ve bedensel sınırlarının zorlanması, çevresine karşı adapte olmasını zorlaştırmakta veya uyumsuz davranışlar sergilemesine sebep olabilmektedir (Özel ve Karabulut, 2018, s. 50).

Strese sebebiyet veren stres kaynakları stresörler olarak adlandırılmaktadır. İnsan vücudu yaradılışı gereği olumsuz fiziksel ve duygusal durumlar karşısında oluşan stresörlere biyolojik tepkiler gösterebilmekte, bu durum kişinin üzerinde gerilim ve zorlama etkisi yaratmaktadır (Gümüştekin ve Öztemiz, 2004, s. 65). Bireyler, gerilim ve zorlamanın sebep olduğu hem fiziksel hem de psikolojik sağlıklarını olumsuz yönde etkileyen stresi en düşük düzeye indirmek için, yaşam konforlarını artıran, dengelerini koruyan ve uzun vadede daha sağlıklı bir yaşam sürmelerini sağlayan etkili bir stres yönetimini benimsemelidir (Kirel, 1993, s. 172).

Örgütsel stres, örgütte çalışan bireylerin çevresindeki kişiler ile etkileşimi sonucunda; bireyde, fiziksel ve psikolojik değişiklikler yaşanması olarak tanımlanmaktadır (Mantı, 2020, s. 14-15). İş hayatında yaşanan veya maruz kalınan stres, fiziksel, psikolojik ve örgütsel açıdan oldukça önemlidir; çalışan hayatında olumsuz etki yaratarak sağlıklarını ve örgütsel başarılarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Aksoy ve Kutluca, 2005, s. 459). Goh vd., (2015) ABD’de yürüttükleri araştırmalarında işyeri stresör çalışmalarının analizi sonucu elde ettikleri bulgulara dayanarak, iş stresinin çeşitli sağlık sorunlarına önemli ölçüde katkıda bulunduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmacılar, iş güvencesizliğinin sağlığı kötü etkileme olasılığını yaklaşık %50 artırdığını, iş ile ilgili fazla beklenti ve taleplerin doktor tarafından teşhis edilen bir hastalığa sahip olma olasılığını %35 artırdığını ve uzun çalışma saatlerinin ölüm oranını neredeyse %20 artırdığını ortaya koymuşlardır. Bu istatistikler, işyeri stresörlerinin ciddi sağlık etkilerini vurgulamaktadır. Araştırmalarda stresin çalışanların sağlık ve refahına zarar verdiği, huzursuzluk, sinirlilik, yüksek tansiyon, hazımsızlık, kaygı, boyun ağrısı, baş ağrısı ve konsantre olamama gibi sorunlara yol açtığı tespit edilmiştir (Dibia vd., 2021, s. 154). Ayrıca işyeri stresinin sadece çalışan sağlığını ya da performansını etkilemekle kalmayıp aynı zamanda işletmeler ve makro düzeyde devlet için de ekonomik bir yük getirdiği vurgulanmaktadır. İş stresi ev ortamında da kendini gösterip aile yaşantısına etki ederek iş aile çatışmasına yol açabilmektedir (Lee-Ross ve Lashley, 2009, s. 154).

Örgütlerde yaşanan rol belirsizliği ve çatışmalar, artan iş yükü, uzun çalışma saatleri, kontrol kaybı ve yöneticilerin yeterli sosyal destek sağlamaması gibi etmenlerin, çalışanlarda strese sebep olduğu çeşitli araştırmalarda ortaya konmuştur (Chauvin vd., 2014, s. 300). Bu bilgilere ek olarak, yönetici ve iş görenler arasındaki anlaşmazlıklar, örgüt ortamında yoğun bir rekabet ve belirsizlik atmosferinin oluşmasına sebep olabilmektedir (Cin ve Şimşek, 2024, s. 215).

Örgüt iklimi, çalışanların tutum ve davranışları üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda, örgütteki stres unsurlarının azaltılması, etkili iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve stresle başa çıkmayı destekleyecek çeşitli kaynakların devamlılığı sağlanarak çalışanların bunlardan yararlanmasının teşvik edilmesi, çalışanların dayanıklılık düzeylerinin artmasına katkı sağlayacaktır (Üzülmez, 2024, s. 131).

Alanyazın Taraması

O’neill ve Davis (2011) çalışmalarında konaklama işletmelerinde iş stresinin işgörenlerin üretkenliğini etkilediğini, iş tatminsizliğine yol açarak işten ayrılma niyetini güçlendirdiğini tespit etmişlerdir. Elde edilen bulgulardan hareketle, iş yerindeki stres unsurları azaltılmalı, stres yönetimi etkili bir şekilde uygulanmalıdır. Nawaz Kalyar vd., (2019) araştırmalarında turizm sektörü çalışanlarının iş streslerinin performansları üzerindeki etkisini incelemişler ve yüksek düzeyde strese sahip çalışanların yaratıcılık konusunda sorun yaşayıp düşük performans gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Zanabazar vd., (2022) turizm çalışanları üzerine yaptıkları çalışmada stresin iş tatmini ve kurumsal güven üzerindeki etkisini incelemişlerdir. İş stresinin, iş tatmini ve örgütsel güveni olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymışlardır. Konaklama ve yiyecek içecek işletmeleri çalışanlarının örgütlerinde yaşadıkları stres ile ilgili alanyazın incelendiğinde, örgütsel stresin çeşitli değişkenler üzerindeki etkileri araştırıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, işgören motivasyonu ve iş tatmini (Macaroğlu ve Koçoğlu, 2023), çalışan motivasyonu (Türkseven ve Ege, 2023), iş performansı (Cuma ve Olcay, 2020; Tozkoparan, 2021), örgütsel sağlık (Sönmez, 2019), çatışma ve işten ayrılma niyeti (Erbaş, 2019), örgütsel bağlılık (Yeşiltepe, 2020) ile işe yabancılaşma (Şahin, 2019) üzerindeki etkileri ile birlikte, örgütsel güven (Okur vd., 2019) ve umutsuzluk (Taş, 2018) gibi değişkenleriyle ilişkisi incelenmiştir.

Mutfak çalışanları özelinde ise stres konusunda alanyazında oldukça sınırlı araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Akça ve Beydilli (2018), mutfak çalışanlarının iş stresi düzeyleri ile yaratıcılık süreçleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bu iki değişken arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki bulmuştur. İş stresi boyutlarının, yaratıcılık sürecinin tüm aşamalarında etkili olduğu ortaya konmuştur. Onay ve Kılıcı (2011) İzmir Alsancak’ta bulunan otellerde yaptıkları çalışmada, iş stresinin işten ayrılma niyeti ile ilişkisini incelemişlerdir. Elde edilen bulgulara göre mutfak çalışanlarının iş yükünün ağır olması strese sebep olurken, stres de işten ayrılma niyetlerini artırmaktadır. Haruyama vd. (2014) ise Japonya’da mutfak çalışanlarının yaşadığı iş kazalarının (yanık, kesik vb.) iş stresi ile ilişkisini incelemişlerdir. Bulgular, iş stresinin ele alınmasının, mutfak çalışanları arasında işle ilgili yaralanma durumlarını azaltmak için çok önemli olduğunu ve iyileştirilmiş işyeri koşullarına ve stres yönetimi stratejilerine ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Min ve Hong (2021), Güney Kore’de beş yıldızlı otellerin şefleri üzerinde yürütülen çalışmada algılanan gıda güvenliği iklimi faktörleri olan liderlik, kaynaklar ve iletişimin iş stresini etkilediği belirlenmiştir. Murray Gibbons ve Gibbons (2007) şefler arasındaki mesleki stresi ve başa çıkma davranışının ve kontrol odağının stres sonuçları üzerindeki etkisini incelemişler ve yüksek stres seviyeleri, aşırı iş yükü ve iletişim sorunları tespit etmişlerdir.

Son yıllarda birçok alanda olduğu gibi turizm alanında da bibliyometrik çalışmaların yaygınlaştığı görülmektedir. Literatürde turizm ve konaklama alanı kapsamında; çalışanların kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerine verdikleri tepkiler (Boğan, 2020), iş- yaşam dengesi (Solmaz, 2024), işgören devri (Erdoğan ve Çiğdemli, 2022), sürdürülebilir turizm (Yeksan ve Akbaba, 2019), gönüllü turizm (Gök, 2021; Güneş vd., 2022), turizm talebi (Ödemiş, 2022), girişimcilik (Işık vd, 2019) gibi çok çeşitli konularda bibliyometrik analiz tekniği kullanılan araştırmalar bulunmaktadır.

Literatürde gastronomi alanının gelişmesine paralel bir şekilde yiyecek ve içecek alanında da bibliyometrik çalışmaların artış gösterdiği görülmektedir. Bu çalışmalara Aslan Savaşan ve Girgin’in (2024) kadın şeflerin maruz kaldığı cinsiyet ayrımcılığını, Gülcan vd.’nin (2021) ve Öztürk ve Koç’un (2024) yiyecek içecek uygulamalarını, Arslan’ın (2022) coğrafi işaret, Tayfun vd.’nin (2018) yiyecek içecek üzerine yazılan lisansüstü tezlerini, Gazelci ve Aksoy’un (2024) gastronomi rotalarını, Bebitoğlu vd.’nin (2025) yiyecek içecek sektöründe gittikçe önem kazanan hayalet mutfak (ghost kitchen) kavramını ele aldığı bibliyometrik çalışmalar örnek olarak verilebilmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırmada bibliyometrik analiz tekniği uygulanmıştır. Son yıllarda oldukça popüler olan bu teknik, yeni ve anlamlı yollara ilerlemek için sağlam temeller oluşturabilmekte, bilgi boşluklarının belirlenmesini, araştırma için yeni fikirler türetilmesini sağlayabilmektedir (Donthu vd., 2021, s. 285). Bibliyometri, belirli bir alanda belirli bir dönemde ve belirli bir üretilmiş yayınların ve bu yayınlar arasındaki ilişkilerin sayısal olarak analizi olup (TÜBİTAK Ulakbim, 2025), yayınların ya da belgelerin yazar, konu, yayın bilgisi, atıf yapılan kaynaklar vb. belirli özelliklerinin niceliksel olarak analizi ile ilgilenmektedir (Al ve Tonta, 2004). Bibliyometrik analiz araştırmacılar için belirli bir alanın büyük ölçekli genel bir görünümünü sağlayabilmesi nedeniyle birçok bilim alanında kullanılmaktadır (Jia vd., 2013) ve son zamanlarda sosyal bilimlerde de yaygınlaşmıştır (Donthu vd., 2021, s. 285). Bu analiz ile yayınların çeşitli özellikleri analiz edilerek bilim dünyasına katkı sağlayacak bulgular elde edilmektedir (Al ve Coştur, 2007, s. 145).

Türkiye’de ulusal hakemli dergi niteliğindeki dergilerin yer aldığı ve Yüksek Öğretim Kurulu ile Üniversiteler arası Kurul’un atama ve yükseltmelerde kabul ettiği bir “dizin” olması sebebiyle TÜBİTAK Ulakbim TR Dizin kapsamında tarama yapılmıştır. Çalışma kapsamında, ULAKBİM TR Dizin ulusal dergiler veri tabanında makale tarama işlemi 16.12.2024-18.12.2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Verilere detaylı arama motorunda “stres ve turizm”, “stres ve otel”, “stres ve mutfak”, “stres ve yiyecek içecek işletmeleri”, “stress and tourism”, “stress and hotel”, “stress and food and beverage businesses” anahtar kelimeleri ile tarama yapılarak ulaşılmıştır. Arama sonucunda 2007-2024 yılları arasında 141 tane çalışmanın yayınlandığı tespit edilmiştir. Makaleler içerik uyumu bakımından taranmış ve 101 adet makalenin araştırmanın amacına uygun içeriğe sahip olmadığı anlaşılmıştır. Tespit edilen bu 101 makale araştırmaya dâhil edilmemiş ve bibliyometrik analiz 40 makale üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan çalışmaların bibliyometrik analizlerinin yapılabilmesi için makalelerin; yayınlandığı yıl, yazıldığı dil, yazar ve atıf sayısı, en çok tekrar eden anahtar kelimeler, yayınlandığı dergi şeklinde parametreler belirlenmiştir. Araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Turizm ve mutfak çalışanlarının yaşadığı örgütsel stres konulu makalelerde hangi yöntemler ve veri toplama teknikleri kullanılmıştır?
2. Makalelerin amaçları ve elde ettikleri sonuçlar nelerdir?
3. Makalelerin yıllara göre yayınlanma sayıları nedir?
4. Makaleler en fazla hangi dilde yayınlanmıştır?
5. Makalelerde yazar sayısı kaçtır?
6. Makalelerin atıf sayılarına göre dağılımı nedir?
7. Makalelerin anahtar kelimelerine göre sık kullanılan kelimeler nelerdir?
8. Makaleler hangi dergilerde yayınlanmıştır ve en fazla makale yayınlayan akademik dergi hangisi olmuştur?

BULGULAR

TR Dizin taraması sonucu elde edilen konaklama ve yiyecek içecek alanında yapılan örgütsel stres konulu 40 adet makale analiz edilmiş ve bulgular yayınlanma tarihine göre sıralanarak Tablo 1’de gösterilmiştir. 2007 yılından itibaren yapılan taramada turizm alanında ve mutfak çalışanları üzerinde yapılan çalışmaların ilkinin 2011 yılında yayınlandığı görülmektedir. Bu çalışmaların çoğunluğunun anket tekniği ile tasarlanmış nicel yöntemin benimsendiği araştırmalar olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1*TR Dizinde Konaklama ve Yiyecek İçecek İşletmelerinde Örgütsel Stresi Konu Alan Makaleler*

Yazar	Amaç,	Yöntem	Veri Toplama Aracı	Sonuç
Uzun ve Yiğit, 2011	Antalya'da faaliyet gösteren beş yıldızlı otellerde görev yapan orta düzey yönetici pozisyonundaki personelin maruz kaldığı örgütsel stres ile kuruma olan bağlılık düzeyleri arasındaki etkileşimin analiz edilmesidir.	Nicel	Anket	Çalışma bulgularına göre, örgütsel stres ile duygusal ve normatif bağlılık arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Bu bağlamda örgütsel stres düzeyi azaldıkça çalışanların duygusal ve normatif bağlılık düzeylerinde artış gözlemlenmiştir.
Kılıç, Tunç, Saraçlı ve Kılıç, 2013	Afyonkarahisar'da hizmet veren beş yıldızlı termal otellerde, çalışanların maruz kaldığı örgütsel stresin, sessiz kalma eğilimleri üzerindeki etkisinin analiz edilmesidir.	Nicel	Anket	Yapılan analizler sonucunda, örgütsel stres düzeyi arttıkça çalışanların örgütsel sessizlik eğilimlerinin de paralel şekilde yükseldiği ve değişkenler arasında orta derecede pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.
Yirik, Ören ve Ekici, 2014	Alanya bölgesinde hizmet veren dört ve beş yıldızlı otel işletmelerinde görev yapan personelin yaşadığı kurumsal stresle, tükenmişlik düzeyleri arasındaki bağlantının, demografik faktörler çerçevesinde değerlendirilmesidir.	Nicel	Anket	34-41 yaş aralığında yer alan çalışanlar arasında, kurumsal stres ile duygusal yıpranma ve hissizleşme durumları arasında güçlü bir bağlantı saptanmıştır. Ayrıca, sektörde 13 yıl ve daha fazla deneyime sahip bireylerde yoğun düzeyde stres, işe karşı ilgisizlik ve duygusal tükenmişlik belirtileri gözlemlenmiştir.
Turunç ve Avcı, 2015	Konaklama sektöründe büyük ölçekli otellerin çalışanlarının işi bırakma niyeti üzerinde algılanan örgütsel destek, lider-üye etkileşimi ve iş stresinin etkilerini incelemektir.	Nicel	Anket	Algılanan çıkış desteği ve lider-üye arasındaki porizif etkileşimin, çalışanların işi bırakma niyetini azalttığı; iş stresinin ise bu bağlamda aracılık rolü üstlendiği tespit edilmiştir.
Köse ve Bilici, 2016	Mutfak ve yemekhane çalışanlarının, iş stresini ve bunun beslenme birimleri ile ilişkisini incelemek amaçlanmıştır.	Nicel	Anket	Mutfak ve yemekhane personelinin çalışma alanları, ergonomik ihtiyaçlar ve örgütsel stres faktörleri göz önünde bulundurularak düzenlenmeli; bu sayede verimli bir iş akışı oluşturulmalı ve iş kazaları ile meslek hastalıklarının önlenmesine yönelik altyapı çalışmaları önem verilmelidir. Ayrıca, yeterli ve dengeli beslenmenin iş performansı, güvenliği ve verimlilik üzerindeki etkilerine dair farkındalık oluşturacak faaliyetlerin hayata geçirilmesi ve işverenler tarafından sağlıklı beslenme uygulamalarının iş yerinde teşvik edilmesi gerekmektedir.
Ayaz ve Batı, 2017	Safranbolu ve Amasra ilçelerindeki otellerin mutfak çalışanlarının örgütsel güven ve örgütsel stresleri arasında ilişkiyi belirlemektir.	Nicel	Anket	Mutfak departmanı çalışanlarının örgütsel güvenlerinin artmasının beraberinde stres seviyelerinin azalabileceği sonucuna ulaşılmıştır.
Karakas ve Şahin, 2017	Batı Karadeniz illerindeki otel işletmeleri çalışanlarının yaşadığı iş aile çatışmasının iş performansı ve iş streslerine etkisini incelemektir.	Nicel	Anket	İş-aile çatışması ile iş performansı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, iş aile çatışması ile iş stresi arasında orta düzeyde olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.
Aydın ve Çavuş, 2017	Kuşadası'nda 4 ve 5 yıldızlı otellerde çalışanların örgütsel stres ve tükenmişlik düzeylerini belirlemektir.	Nicel	Anket	Otel personelinin, iş ortamında orta seviyede örgütsel strese maruz kaldıkları ve bununla birlikte yüksek düzeyde tükenmişlik hissi yaşadıkları tespit edilmiştir.
Unur ve Pekersen, 2017	Otel işletmelerinde görev yapan mutfak çalışanlarının, iş stresi ile toksik davranışları arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla yapılan bir incelemedir.	Nicel	Anket	Elde edilen analizler sonucunda, iş stresinin toksik davranışlarla olumlu yönde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu ve toksik davranışlardaki varyansın yarısından fazlasının iş stresinden kaynaklandığı tespit edilmiştir.
Aydın, 2018	İstanbul'da 4 ve 5 yıldızlı otel çalışanlarının iş stresi faktörlerini inceleyen bir ölçek geliştirmek ve demografik özelliklerle iş stresi arasındaki farklılıkları analiz etmektir.	Nicel	Anket	İş stresi faktörlerini inceleyen 33 maddelik bir ölçek geliştirilmiş, demografik değişkenlerle iş stresi arasındaki farklılıklar tespit edilmiştir.
Serinikli, 2019	Edirne il sınırları ve ilçelerinde hizmet veren otel işletmelerinde çalışanların, iş stresinin işten bırakma niyeti üzerindeki etkisinde, örgütsel bağlılığın aracılık rolünü incelemektir.	Nicel	Anket	Çalışanların iş stresi düzeylerinin ve işi bırakma niyeti düzeylerinin düşük olduğu ancak örgütsel bağlılık düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.
Sönmez, 2019	Afyonkarahisar il merkezinde faaliyet gösteren beş yıldızlı, 3 termal otel işletmesinde örgütsel stresin örgüt sağlığı üzerindeki etkisinin incelemektir.	Nicel	Anket	Kadınların erkeklere, genç yaşta olanların ileri yaşta olanlara göre daha fazla stres düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir.
Okur, Aslan,	Konya ilinde faaliyet gösteren 4-5 yıldızlı	Nicel	Anket	Mutfak çalışanlarının stresinin başlıca

Sormaz ve Madenci, 2019	oteller ile yerel ve modern mutfak anlayışını benimsemiş yiyecek-içecek işletmelerinde çalışanların örgütsel güven ve örgütsel stres seviyelerinin tespit edilmesidir.			nedenleri arasında uzun süre ayakta çalışma ve yönetici baskısı yer almaktadır. Dinlenme imkanı sağlanması ile işgörenlerin gücünün artacağı tespit edilmiştir.
Sağbaş, Sürücü, 2020	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki otel çalışanlarının iş stresi algısının demografik özelliklere göre farklılaşabileceğini değerlendirmek ve mevcut literatüre katkıda bulunmaktır.	Nicel	Anket	Kadınların erkeklerden, bekarların evlilerden, yaşlıların gençlerden daha fazla iş stresi algıladığı sonucuna ulaşılmıştır.
Demirci ve Seçilmiş, 2020	İstanbul'da bulunan Turizm İşletme Belgeli restoran çalışanlarının rol stresi, lider- üye etkileşimi ve işi bırakma niyeti arasındaki ilişkileri, lider-üye etkileşiminin bu ilişkideki aracılık rolünü belirlemektir.	Nicel	Anket	Rol stresi, lider-üye etkileşimi ve işi bırakma niyeti arasında kısmi bir aracılık etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Kendir, 2020	Tokat ilinde bulunan 3-4-5 yıldızlı otel işletmelerinin yiyecek içecek departmanlarında çalışanların iş stresinin, işten ayrılma niyetine etkisinde departmanın moderatör rolünü tespit etmektir.	Nicel	Anket	İş stresi ile işten ayrılma niyeti arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çalışanların iş stresi arttıkça işten ayrılma niyetlerinin de arttığı tespit edilmiştir.
Karabacak ve Harlak, 2020	Kuşadası ve İstanbul'daki 5 yıldızlı otel işletmelerinde çalışanların iş stresinin, hissedilen sosyal destek ve iş-yaşam doyumu ile iş-aile yaşam çatışması üzerindeki etkilerini incelemektir.	Nicel	Anket	Aile içi sorunlar ve düşük iş-yaşam doyumu seviyelerinin, çalışanların iş-aile yaşam çatışması düzeyini artırdığı, ayrıca yüksek iş-aile çatışması ve iş stresi seviyelerinin de aile-iş çatışmasına yol açabileceği tespit edilmiştir.
Sürücü ve Şeşen, 2020	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde hizmet veren otel işletmelerinde, insan kaynakları yönetimi uygulamalarının iş stresi üzerindeki etkilerini incelemektedir.	Nicel	Anket	İnsan kaynakları yönetimi uygulamaları çoklu yapısı iş stresini artıracığını göstermektedir.
Kodaş ve Sarı, 2021	Eskişehir'deki 4 ve 5 yıldızlı Konaklama işletmelerinin yiyecek-içecek departmanlarında görev yapan personel ile birinci sınıf restoran ve özel tesis belgeli restoran çalışanlarının psikolojik sermaye, iş stresi ve örgütsel vatandaşlık davranışı arasındaki ilişkiyi incelemektir.	Nicel	Anket	Psikolojik sermaye ile örgütsel vatandaşlık davranışı arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki, psikolojik sermaye ile iş stresi arasında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, iş stresinin, psikolojik sermaye ile hizmet odaklı örgütsel vatandaşlık davranışı arasındaki ilişkide kısmi bir aracılık rolü üstlendiği tespit edilmiştir.
Özçelik Bozkurt, Doğançılı, 2021	Covid-19 sürecinde Antalya'da otel çalışanlarının finansal stres ve duygusal iş güvencesizliğinin yaşam doyumlarına etkisini araştırmaktır.	Nicel	Anket	Finansal stres ve duygusal iş güvencesizliğinin, yaşam doyumu üzerinde olumsuz etkiler yarattığı ve çalışanların finansal stres ile duygusal iş güvencesizliği düzeylerinin yüksek, yaşam doyumlarının ise orta seviyeden düşük seviyeye yakın olduğu tespit edilmiştir.
Ceyhan ve Okun, 2021	Van ilinde faaliyet gösteren otel çalışanlarının psikolojik sermaye düzeylerinin ve algıladıkları stres düzeyinin, çalışan sesliliği üzerindeki etkisini ölçmektir.	Nicel	Anket	Psikolojik sermayenin algılanan stresi olumsuz, çalışan sesliliğini ise olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, algılanan stresin çalışan sesliliği üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu ve psikolojik sermayenin bu etkiye aracılık ettiği tespit edilmiştir.
Chen ve Koç, 2021	Ankara ilinde hizmet veren otel işletmelerinde çalışan personelin davranışsal eğilimleri, iş stresi düzeyleri ve çalışma performansları arasındaki ilişkilerin belirlenmesidir.	Nicel	Anket	İş stresi ile performans arasında pozitif bir ilişki olduğu ve A tipi kişilikte bu ilişkinin güçlü olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, iş stresi kişilik tipine göre değişirken, performans kişilik tipine göre farklılık göstermemektedir.
Sağbaş, Karabal ve Sürücü, 2021	Covid 19 ortamında, Alanya'da otel çalışanlarını motive eden otantik liderliğin iş stresi üzerindeki etkisini incelemektir.	Nicel	Anket	Otanik liderlik alt boyutlarının (öz farkındalık, ilişkisel şeffaflık, dengeli işleme ve içselleştirilmiş ahlaki bakış açısı) iş stresini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.
Akdemir, Sağbaş ve Sürücü, 2022	Otel personeli için cinsiyetin, iş stresi ve işten bırakma niyeti üzerindeki moderatör etkisini belirlemektir.	Nicel	Anket	İş stresinin, işten bırakma niyeti üzerinde pozitif yönde bir etkisi olduğu ve cinsiyetin, iş stresinin işi bırakma niyeti üzerindeki etkisinde moderatör bir rol oynadığı belirlenmiştir.
Uzun ve Güripek, 2022	Samsun ilindeki turizm sektörüne ait yiyecek-içecek işletmelerinde çalışanların iş-aile ve aile-iş	Nicel	Anket	İş-aile ve aile-iş çatışmasının yaşam doyumunu düşük düzeyde olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

		çatışmalarının yaşam doyumu üzerindeki etkilerini belirlemektir.			
Polat, 2022		Yiyecek-içecek sektöründe çalışanların duygusal emeğinin, işten bırakma niyeti üzerindeki etkisinde örgütsel bağlılığın aracılık rolünü incelemektir.	Nicel	Anket	Duygusal emeğin davranışsal boyutlarının işten bırakma niyeti üzerindeki etkisinde, örgütsel bağlılığın aracılık rolü üstlendiği ve stres ile işten ayrılma sorunlarına çözüm olarak örgütsel bağlılığın önemli bir rol oynayabileceği tespit edilmiştir.
Esen ve Atay, 2023	Beş yıldızlı otellerde, müşterilerle doğrudan etkileşimde bulunan animasyon, kat hizmetleri, ön büro ve yiyecek-içecek hizmetleri çalışanlarının iş yaşam kalitesini etkileyen faktörleri belirlemektir.	Nitel	Görüşme		Mesleki stres, iş yaşam kalitesinin 10 boyutundan biri haline gelmiştir. Çalışanlar, iş arkadaşlarının ani ayrılıklarından, ön büro ile kat hizmetleri departmanları arasındaki iletişim eksikliklerinden, turizm kültürüne aşina olmayan müşterilerden ve aşırı iş yükünden kaynaklanan mesleki stresin arttığını belirtmişlerdir.
Sırıklı ve Pekerşen, 2023	Yiyecek-içecek işletmelerinin mutfaklarında çalışan, Gastronomi ve Mutfak Sanatları bölümü öğrencilerinin staj sürecinde deneyimledikleri stres boyutlarını belirlemektir.	Nitel	Görüşme		Aşçılık mesleğinin stresli olduğu ve öğrencilerin stres yönetimi konusunda eğitim alması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca iş sorumluluğunda fazla olması ve alt- üst ilişkisi öğrencilerin staj esnasında stres yaşamasına sebep olduğu tespit edilmiştir.
Arslan, Kendir ve Özçelik Bozkurt, 2023	İstanbul'daki Turizm İşletme Belgesi'ne sahip 5 yıldızlı otellerde çalışanların iş stresi ve işte hazır bulunma düzeylerini incelemek ve bu faktörler arasındaki etkileşimi değerlendirmektir.	Nicel	Anket		Çalışanların iş stresi düzeyleri ile işte hazır bulunma davranışına girme eğilimleri arasında güçlü bir pozitif korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Özbay ve Semint, 2023	Yiyecek-içecek sektöründeki işletmelerde stres yaratan temel faktörlerin analiz etmektir.	Nicel	Anket		Stresin en çok "çalışma ortamı" ve "kişilerarası ilişkiler" odaklı faktörlerden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.
Oflaz ve Polat, 2023	İstanbul'daki otel işletmelerinde, iş yeri kaynaklı psikolojik şiddetin iş stresi üzerindeki etkilerini ve iş tatmininin bu etkilerdeki aracılık rolünü incelemektir.				İş yeri kaynaklı psikolojik şiddetin iş stresini artırdığını ve iş tatmininin bu etkiyi hafiflettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca zorba davranışların, iş tatmini ile stresin çalışanlar için olumsuz bir yordayıcı olduğu vurgulanmaktadır.
Cankül, Ak ve Kızıltaş, 2023	Yiyecek-içecek sektöründe çalışan personelin, işkoliklik ve stres düzeyleri ile iş performansları arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.	Nicel	Anket		İşkolikliğin bir alt boyutu olan aşırı çalışmanın, iş stresi etkilediği ancak iş performansını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, işkolikliğin diğer bir alt boyutu olan kompulsif (takıntılı) çalışmanın ise hem iş stresi hem de iş performansını etkilediği belirlenmiştir.
Yaşar ve Tür, 2023	Antalya'daki 5 yıldızlı otellerde, yaratıcı öz yeterlilik ve duygusal durumun, çalışanların stresle başa çıkma stratejileri üzerindeki etkisini araştırmaktır.	Nicel	Anket		Yaratıcı öz yeterlilik ve duygusal durumun, stresle başa çıkma yöntemleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu saptanmıştır.
Üzülmöz, 2024	Adana'da faaliyet gösteren 4 yıldızlı otel işletmelerinin mutfak çalışanlarının iş streslerinin iş tatminleri ve yılmazlık durumları üzerindeki etkisini belirlemektir.	Nicel	Anket		Mutfak çalışanlarının iş streslerinin iş tatminleri ve yılmazlık durumları üzerinde negatif ve anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.
Arslan, Kendir ve Sert, 2024	Ankara'da bulunan restoran işletmelerindeki iş yükü ve stresli ortamın, çalışanların iş stresi ve işi bırakma niyeti üzerindeki etkilerini belirlemektir.	Nicel	Anket		Restoran işletmelerinde çalışanların iş stres düzeylerinin, işten ayrılma niyeti üzerinde orta derecede pozitif bir etki yarattığı ortaya konmuştur.
Kaymaz ve Ulema, 2024	Ankarada'da çalışan/çalışmış olan mutfak çalışanlarının alkol tüketim durumlarını belirlemektir.	Nitel	Görüşme		Stresin çalışanların alkol tüketimi üzerinde en büyük etkiye sahip faktör olduğu, mutfağın fiziksel özellikleri, dini inanışlar, mobbing, taciz ve çalışma koşullarının da çalışanların alkol tüketimini etkilediği tespit edilmiştir.
Kumaş ve Çallı, 2024	Otel çalışanlarının örgütsel stres kaynaklarını belirlemek ve araştırma sonucunda öne çıkan stres boyutlarını atıf davranışlarıyla ilişkilendirmektir.	Nitel	Anket		Örgütsel stresin önemli boyutlarından bir tanesi olan yönetici ve çalışan ilişkilerinden kaynaklanan stresin dışsal atıf davranışları ile ilişkilendirildiği görülmüştür.
Örücü, Hasırcı ve Zeybek, 2024	Bahkesir'deki yiyecek-içecek işletmelerinde çalışanların yaşadıkları örgütsel stresin, kendini kurgulama davranışı üzerindeki etkisinde mutluluğun aracılık rolünü incelemektir.	Nicel	Anket		İş stresi ile kendini kurgulama arasında zayıf; mutluluk ile iş stresi ve duygusal kurgulama arasında negatif ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yalçın ve Yılmaz, 2024	Sakarya ilinde faaliyet gösteren 4 ve 5 yıldızlı otel işletmelerinde çalışanların maruz kaldıkları iş stresi ve tükenmişlik sendromunun, iş performansları üzerindeki etkisini incelemektir.	Nicel	Anket	İş stresi ve tükenmişlik sendromunun çalışan performansı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.
Üst Can, 2024	Aktif olarak stresli mutfak ortamında çalışanların teknostres düzeyleri ile iş performansları arasındaki ilişkiyi incelemektir.	Nicel	Anket	Teknolojinin yol açtığı stresin, iş performansı üzerindeki etkileri belirlenmiştir. Mutfak yöneticilerine, teknostresi azaltarak iş performanslarını artırmaya yönelik öneriler sunulmuştur.

Kaynak: Enes ve Yavuz'un (2023) çalışmasından uyarlanmıştır.

Tablo 1'de yer alan verilerden elde edilen bulgulardan hareketle, örgütte güvenin artması ile birlikte örgütsel stresin azalabileceği tespit edilmiştir. Bu durum, iki değişken arasında ters bir orantı olduğunu düşündürmektedir. Bunun aksine, örgütsel stresin artması ile birlikte işten ayrılma niyetinin de doğru orantılı olarak yükseldiği tespit edilmiştir. Ayrıca, iş güvenliği ile iş kazalarının örgütsel stresle doğru orantılı bir ilişki içinde olduğu belirlenmiştir. İş kazaları arttıkça örgütsel stres de artmaktadır.

Konaklama ve turizm işletmelerinde çalışanların büyük bir kısmının orta düzeyde stres ve tükenmişlik duygusu yaşadığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, iş stresini azaltmaya yönelik, iş stresi faktörlerini belirleyici ölçeklerin geliştirilmiş olması önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Özellikle mutfak çalışanlarının stres yaşamasına neden olan faktörler arasında uzun süre ayakta kalmaları, yeterli dinlenme imkânlarının bulunmaması ve yöneticilerin baskısı öne çıkmaktadır.

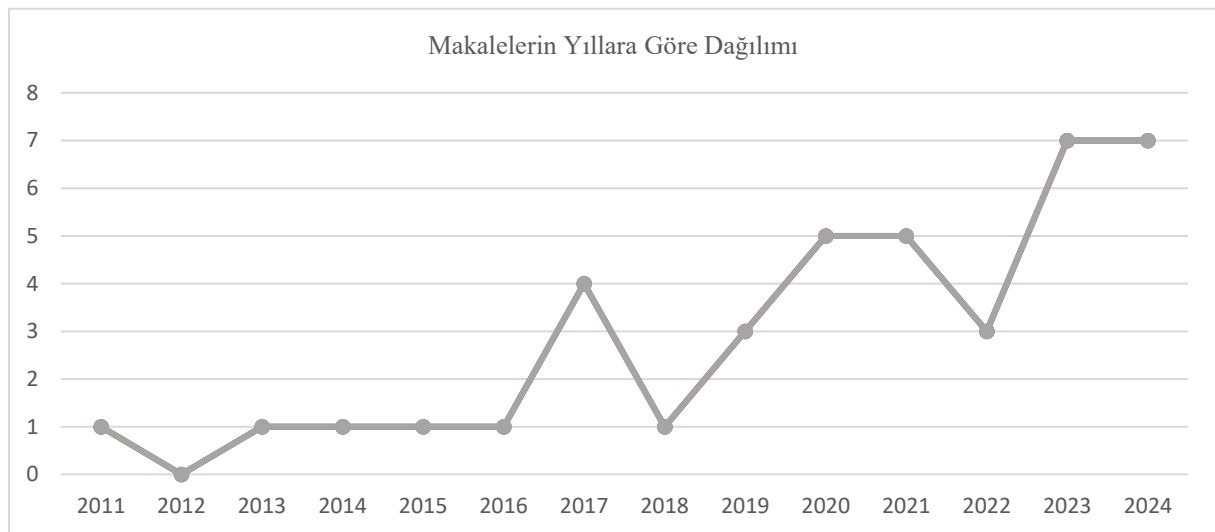
Bir diğer açıdan bakıldığında ise aşçılık mesleğinin oldukça stresli bir meslek olduğu ve bu stresin azaltılabilmesi için gerekli eğitimlerin ve desteklerin sağlanmasının önem taşıdığı vurgulanmıştır. Bununla birlikte, örgütsel stresin bireylerde alkol tüketme alışkanlığı geliştirebileceği ve bu durumun özellikle mutfağın fiziki yapısı ve zorlu çalışma koşulları nedeniyle daha da tetiklenebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular, çalışma ortamının fiziksel ve psikolojik yönleriyle ele alınmasının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Makalelerin Yayınlandığı Yıllar

Araştırma kapsamında analiz edilen makalelerin yayınlandığı yıllara ilişkin bulgular Grafik 1'de yer almaktadır. Grafik incelendiğinde, turizmde örgütsel stres konusunu ele alan makalelerinin özellikle 2020 yılı itibarıyla artış göstermeye başladığı dikkat çekmektedir.

Grafik 1

Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Yayın sayısı açısından bakıldığında, 2023 ve 2024 yılları öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda,

örgütsel stres konusunun son yıllarda turizm araştırmaları açısından daha fazla önem kazandığı söylenebilmektedir. Bu artışın olası nedenlerinden biri, 2020 yılında başlayan Covid-19 pandemisinin turizm sektörüne olan oldukça derin etkileri olabilmektedir. Pandeminin yarattığı belirsizlik ortamı, işgören üzerindeki psikolojik baskılar, iş güvensizliği gibi sorunlar ilgili alanyazındaki örgütsel stres kavramına olan ilgiyi artırmış olabilmektedir. Bu bağlamda, pandemi sonrası dönemde turizm sektöründe örgütsel stres gibi konuların daha çok gündeme gelmesi, bu alandaki yayın artışını açıklayan önemli bir faktör olabilmektedir.

Makalelerin Yayınlandığı Diller

Grafik 2’de, 2015-2024 yılları arasında yayınlanan makalelerin yazıldığı dile göre dağılımları gösterilmektedir. Bu bulgulardan hareketle, yayınlanan makalelerin %77,5’i Türkçe olarak yazıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum, araştırmacıların büyük oranda yerel bir hedef kitleye odaklandığını veya konunun Türkiye bağlamında ele alınmasının yaygın olduğunu göstermektedir. Nitekim çalışma TÜBİTAK Ulakbim TR Dizin gibi ulusal dergiler veri tabanından yapıldığından, bu sonuç beklenen bir durumdur. Bu bağlamda İngilizce makalelerin ise oldukça sınırlı (%22.5) olduğu görülmektedir.

Grafik 2

Makalelerin Dillere Göre Dağılımı

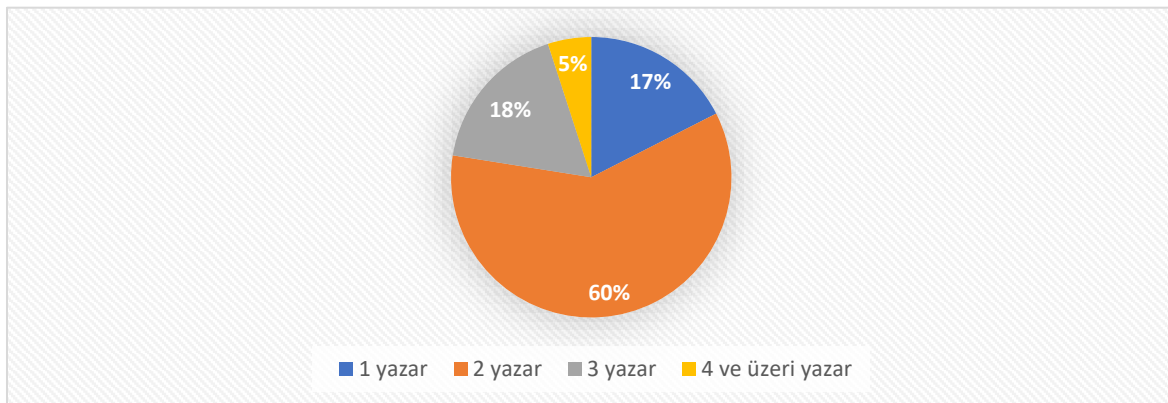

Makalelerdeki Yazar Sayısı

Makalelerin kaç yazar tarafından kaleme alındığına dair veriler Grafik 3’te sunulmaktadır. Verilerden elde edilen bulgular incelendiğinde, yayınlanan makalelerin %60’lık kısmını iki yazar tarafından kaleme alınmıştır. Bu sonuç, araştırmacıların genellikle iş birliğine dayalı yürütüldüğünü ve ikili ortaklıkların bu alanda oldukça yaygın olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Grafik 3

Makalelerdeki Yazar Sayıları

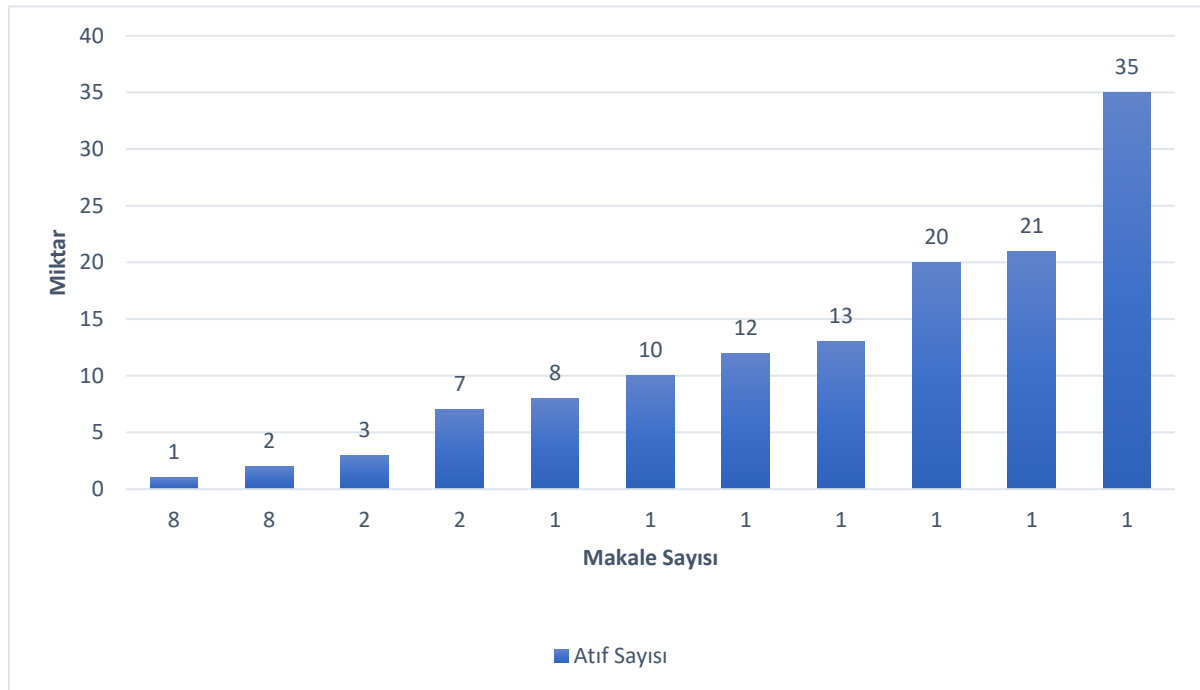
İki yazarlı makaleleri, %18’lik oran ile üç yazarın bir araya gelerek hazırladığı makaleler takip etmektedir. Bu oran, çok yazarlı iş birliklerinin iki yazarlıya göre daha sınırlı düzeyde gerçekleştiğini göstermektedir. Tek yazarlı makalelerin oranı %17 olarak belirlenmiş olup, oranın çok yazarlılara çok yakın olduğu ve bireysel çalışmaların da alanyazında önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Dört veya daha fazla yazarın katkı sağladığı çalışmalar ise yalnızca %5’lik bir paya sahiptir. Bu sonuçlar, turizm alanındaki örgütsel stres ile ilgili çalışmaların genellikle az sayıda araştırmacı tarafından gerçekleştirildiğini ve çok yazarlı araştırmacıların bu alanda daha nadir görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Makalelerin Atıf Sayılarına Göre Dağılımı

Grafik 4’te verilerden elde edilen bulgulara bakıldığında; araştırma kapsamında yayınlanan çalışmalar arasında en yüksek atıf sayısına sahip olan bir çalışmanın 35 atıfı ön plana çıktığı görülmektedir. Bu çalışmayı sırasıyla 21 ve 20 atıf almış iki farklı çalışma takip etmektedir. Ayrıca incelenen çalışmaların 13’ünün heniz hiçbir atıf almadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, bazı çalışmalar akademik alanda daha fazla görünürlük kazanırken, bazı çalışmalar ise henüz yeterli düzeyde alıntılanmamaktadır. Atıf sayısındaki bu farklılıklar, çalışmaların konusuna, yayınlandığı dergiye ve çalışmanın güncelleğine göre değişkenlik gösterebilmektedir.

Grafik 4

Makalelerin Atıf Sayıları

Makalelerin Anahtar Kelimelerinde Sık Kullanılan Kelimeler

Araştırma kapsamında yayınlanan çalışmaların anahtar kelimeleri incelendiğinde toplam 158 anahtar kelimeye ulaşılmıştır. Anahtar kelimeler üzerinde yapılan betimsel analiz sonucunda “iş stresi, job stress, stres, turizm, örgütsel stres, otel, otel işletmeciliği, yiyecek içecek işletmeleri” gibi anahtar kelimelerin daha sık kullanıldığı ve ilgili alanyazında ön plana çıktığı görülmektedir. Elde edilen bulgulardan hareketle, anahtar kelime dağılımının çalışmalarda ele alınan konuların odak noktalarını yansıtmaları sebebiyle örgütsel stres konusunun ilgili alanyazında çalışılması gereken önemli konulardan birisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu dergiyi sırasıyla Journal of Tourism and Gastronomy Studies, Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi ve Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel takip etmektedir. Bu dağılımlar doğrultusunda, örgütsel stres konusunun özellikle turizm, gastronomi ve sosyal bilimler alanlarında yayın yapan dergilerde ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada bibliyometrik analiz sonucu elde edilen makalelerin çoğunluğunun nicel araştırma yöntemi ve anket tekniğiyle gerçekleştirildiği ve Türkçe olarak yazıldığı belirlenmiştir. Turizm alanında örgütsel stres konulu çalışmaların toplam 40 adet ile az sayıda olduğu, yayınların 2020 ve sonrasında artış gösterdiği, en fazla makalenin yayınlandığı yılların ise 2023 ve 2024 yılları olduğu tespit edilmiştir. Son yıllarda ulusal turizm alan yazınında örgütsel stresin dikkat çektiği anlaşılmaktadır. Bu artışın Covid19 pandemisi nedeniyle örgütsel stresin düzeyini öğrenmek için bilimsel bir merak oluşmuş ya da günlük hayatta stresin sağlık sonuçlarının çok dile getirilir olması da turizm çalışma hayatında, tükenmişlik, performans, işten ayrılma niyeti gibi değişkenlerle incelenmesini sağlamış olabilir. Araştırmada 13 çalışmanın hiç atıf almamış olduğu, en fazla atıf alan çalışmanın ise 35 atıf aldığı tespit edilmiştir. Bu durum, ilgili alanda yapılmış yayınların sayısının sınırlı olmasından ve çoğu çalışmanın oldukça yakın tarihlerde yayınlanmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmanın örneklemindeki makalelerin sonuçlarından yola çıkılarak stresin, işgörenlerin iş performansını olumsuz yönde etkileyebilen, iş tatminsizliğine ve işi bırakma niyetine neden olabilen önemli bir örgütsel sorun olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmalarda kısıtlı sayıda stres konusunda mutfak çalışanlarını ele alan yayınlar mevcuttur. Oysa mutfak çalışanları, zaman baskısı, iş yükü, uzun çalışma saatleri, özellikle yazın turizm merkezlerinde sıcak ortamlarda çalışma gibi stres yaratan koşullara sahip bir meslekleri bulunmaktadır. Aynı zamanda mutfak çalışanlarının, yiyecek ve içeceğin mal tedarikinden müşteriye sunumuna kadarki her aşamada dikkat ve özen isteyen bir sorumluluğu bulunmaktadır.

Analiz edilen araştırmaların sonuçlarına da dayanarak turizm endüstrisinin gelir ve istihdam katkısı yüksek bileşenleri olan konaklama ve yiyecek içecek işletmeleri çalışanlarının; mesleki stres düzeylerini, stres kaynaklarını, stres yönetimlerini, çeşitli değişkenler ile birlikte incelemenin ulusal turizm alanyazınına ve sektör uygulamalarına katkı sağlayacak şekilde arttırılması ve öneriler geliştirilmesi gerektiği ortaya konmuştur. Bu bağlamda stres düzeylerinin ve farklı değişkenlerle ilişki araştıran çalışmalar yapılması Türkiye turizmi beşeri sermayesi ve gastronomisi açısından oldukça önemlidir. Bu tür araştırmaların sadece mevcut durumu analiz etmekle kalmayıp, aynı zamanda çözüme yönelik stratejiler sunması da literatüre ve uygulamaların gelişimine anlamlı katkılar sunacaktır. Çalışma kapsamında elde edilen veriler doğrultusunda yeni çalışmalarda araştırmacıların; çalışanların stres kaynaklarını, stresin çeşitli durumlara etkilerini, çözüm yollarını, iş güvenliğini, stres yönetimini incelemesi ve nicel yöntemlerin yanı sıra nitel veya karma yöntemlerin de uygulandığı araştırmalar yapması önerilebilir.

Etik Beyan

Bu çalışma (10/12/2021 tarih ve 2021/586 sayılı Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Etik Kurulu Başkanlığı Etik Kurul Onay Belgesi ile) bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazar Katkıları

Araştırma Tasarımı (CRediT 1) Yazar 1 (%51) – Yazar 2 (%49)

Veri Toplama (CRediT 2) Yazar 1 (%51) – Yazar 2 (%49)

Araştırma - Veri Analizi - Doğrulama (CRediT 3-4-6-11) Yazar 1 (%51) – Yazar 2 (%49))

Makalenin Yazımı (CRediT 12-13) Yazar 1 (%51) – Yazar 2 (%49)

Metnin Tashihi ve Geliştirilmesi (CRediT 14) Yazar 1 (%51) – Yazar 2 (%49)

Finansman

Çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SDG)

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları: Desteklemiyor

REFERANSLAR

- Akça, İ. ve Beydilli, E. T. (2018). İş stresi ve yaratıcılık süreci ilişkisi: Kütahya'daki mutfak çalışanları üzerine bir araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(Ek1), 283-307.
- Akdemir, M. A., Sağbaş, M., ve Sürücü, L. (2022). Job stress and turnover intention in the hotel employees. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 10(1), 1-10.
<https://doi.org/10.21325/jotags.2022.973>
- Akdeniz, D., & Bayesen, D. (2021). Yiyecek içecek işletmelerinde ürün estetiği. In E. Temeloğlu & D. Akdeniz (Eds.), *Yiyecek içecek işletmelerinde atmosfer* (pp. 35-55). Detay Yayıncılık.
- Akdu, U. ve Akdu, S. (2016). Duygusal emek ve iş stresinin tükenmişlik üzerindeki etkileri: Profesyonel turist rehberleri üzerinde bir araştırma. *Journal Of International Social Research*, 9(47), 1142-1153.
- Aksoy, A. ve Kutluca F. (2005). Çalışma hayatında stres kaynakları, stres belirtileri ve stres sonuçlarının incelenmesi üzerine bir araştırma. In *Journal Of Social Policy Conferences*, (49), 458-486.
- Al, U. ve Coştur, R. (2007). Türk Psikoloji Dergisi'nin bibliyometrik profili. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(2), 142-163.
- Arslan, E., Kendir, H. ve Özçelik Bozkurt, H. (2023). The relationship between job stress and presenteeism in five-star hotel employees: An example from Istanbul province. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 15(4), 2795-2806.
- Arslan, E., Kendir, H. ve Sert, A. N. (2024). Ankara'daki restoran işletmesi çalışanlarının iş stresi düzeyi ile işten ayrılma niyeti arasındaki ilişki. *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 12(3), 2064-2079.
- Arslan, F. (2022). Gastronomi ve turizm alanında coğrafi işaret konulu çalışmaların bibliyometrik analizi. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(11), 1544-1556.
- Aslan Savaşan, B. A. ve Girgin, G. K. (2024). Profesyonel mutfaklarda cinsiyet ayrımcılığı: Kadın şeflerin karşılaştığı zorluklar üzerine bibliyometrik bir analiz. *Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 202-212.
- Ayaz, N. ve Batı, T. (2017). Turizm işletmelerinde örgütsel güven ve örgütsel stres ilişkisi: Mutfak departmanı işgörenleri örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 527-541.
- Aydın, C. ve Çavuş, Ş. (2017). Kuşadası konaklama işletmelerinde çalışanların örgütsel stres ve tükenmişlik düzeyleri. *Manas Journal Of Social Studies*, 6(5), 79-96.
- Aydın, O. T. (2018). Impact of demographic variables on job stress factors: A study on Turkish employees. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 803-826.
- Bebitoğlu, M. E., Demiray, G., Yozgat, U. ve Ceyhan, S. (2025, Mayıs, 8-10) *Hayalet mutfakların yükselişi: Görsel haritalama tekniği ile bibliyometrik bir analiz*. 24. Uluslararası İşletmecilik Kongresi, İzmir, Türkiye .
- Boğan, E. (2020). Turizm ve ağırlama sektöründe çalışanların kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerine yönelik tepkileri üzerine bibliyometrik bir çalışma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 17(1), 87-102.
- Cankül, D., Ak, E. ve Kızıltaş, M. Ç. (2023). Yiyecek içecek işletmelerinde çalışanların stres ve işkoliklik düzeylerinin iş performanslarına etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 470-485.

- Ceyhan, S. ve Okun, O. (2021). Psikolojik sermaye ile çalışan sesliliği arasındaki ilişkide algılanan stresin aracılık rolü: Hizmet sektöründe bir araştırma. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(39), 255-276. <https://doi.org/10.26466/opus.835768>
- Chauvin, B., Rohmer, O., Spitzenstetter, F., Raffin, D., Schimchowitsch, S. ve Louvet, E. (2014). Assessment of job stress factors in a context of organizational change. *European Review Of Applied Psychology*, 64(6), 299-306.
- Chen, Y. H. ve Koç, H. (2021). Kişilik tipi, iş stresi düzeyi ve işgören performansı ilişkisi: turizm işletmeleri çalışanları üzerinde bir inceleme. *Turizm Akademik Dergisi*, 8(2), 159-172.
- Cin, Z. ve Şimşek, G. (2024). Stres ve stres yönetiminin işgörenlerin performansı üzerine etkisi: Konaklama işletmelerine yönelik bir uygulama. *The Journal Of Turk-Islam World Social Studies*, 21(21), 212-223.
- Cuma, A. ve Olcay, A. (2020). Otel işletmesi çalışanlarında örgütsel stres kaynaklarının iş performansına etkisi: Kahramanmaraş'ta bir uygulama. *Journal Of International Social Research*, 13(73).
- Demirci, B. ve Seçilmiş, C. (2020). Restoran işletmelerinde rol stresi ve lider-üye etkileşiminin işten ayrılma niyetine etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 31(3), 228-238, <https://doi.org/10.17123/atad.714948>.
- Dibia, C. H., Oruh, E. S., Osibanjo, O. A. ve Oluwatunmise, O. (2021). Organizational Stress: A Critical Review from Nigeria. 145-166. in Sharma, K., Cooper, C. L. ve Pestonjee, D. M. (Eds) *Organizational Stress Around the World*. Routledge
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N. ve Lim, W. M. (2021). *How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines*. *Journal of Business Research*, 133, 285–296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- Enes, E. ve Yavuz, G. (2023). Slow food ve slow fashion: Sürdürülebilir yaşamın yeni trendleri. *Art-E Sanat Dergisi*, 16(31), 538-559, <https://doi.org/10.21602/sduarte.1283670>.
- Erbaş, E. Ş. (2019). *Örgütsel stres, çatışma ve işten ayrılma niyeti arasındaki ilişki üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi.
- Erdoğan, S. U. ve Çiğdemli, A. Ö. Ö. (2022). Turizm bağlamında işgören devri (turnover) çalışmalarının bibliyometrik analizi: web of science örneği. *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, 4(2), 84-107.
- Esen, O. ve Atay, H. (2023). Otel işletmelerinde çalışanların iş yaşam kalitesini etkileyen boyutlar: Kuşadası örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 15(4), 2823-2845.
- EuroStat (2024). Businesses in the accommodation and food services sector. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Businesses_in_the_accommodation_and_food_services_sector adresinden 10 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- Gazelci, S. C. ve Aksoy, M. (2024). Türkiye’de oluşturulan teorik gastronomi rotalarının bibliyometrik analizi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 21(1), 149-167.
- Goh, J., Pfeffer, J. ve Zenios, S. A. (2015). Workplace stressors & health outcomes: Health policy for the workplace. *Behavioral Science & Policy*, 1(1), 43-52.
- Gök, H. S. (2021). Gönüllü turizm konusunda yapılan araştırmaların bibliyometrik analizi: Scopus örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 1546-1567.

- Gülcan, D., Ercan, M. O. ve Katlav, E. Ö. (2021). Sürdürülebilir Gastronomi Turizminin Bibliyometrik Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 9 (4), 2540-2560.
- Gümüştekin, G.E. ve Öztemiz, A. B. (2004). Örgütsel stres yönetimi ve uçucu personel üzerinde bir uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (23), 61-85.
- Güneş, S. G., Gündoğdu, K. ve Aksu, H. S. (2022). ULAKBİM tarafından taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış Gönüllü Turizm Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 5(1), 1-15.
- Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü tezlerinde atıf yapılan kaynaklar. *Bilgi Dünyası*, 5(1), 19-47.
- Hammen, C. (2005). *Stress and depression. Annual Review of Clinical Psychology*, 1(1), 293–319. <https://doi:10.1146/annurev.clinpsy.1.102803.143938>
- Haruyama, Y., Matsuzuki, H., Tomita, S., Muto, T., Haratani, T., Muto, S. ve Ito, A. (2014). Burn and cut injuries related to job stress among kitchen workers in Japan. *Industrial health*, 52(2), 113-120.
- Işık, C., Küçükaltan, E. G., Çelebi, S. K., Çalkın, Ö., Enser, İ. ve Çelik, A. (2019). Turizm ve girişimcilik alanında yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 119-149.
- Jia, X., Dai, T. ve Guo, X. (2013). *Comprehensive exploration of urban health by bibliometric analysis: 35 years and 11,299 articles. Scientometrics*, 99(3), 881–894. <https://doi:10.1007/s11192-013-1220-4>
- Kaba, İ. (2019). Stres, ruh sağlığı ve stres yönetimi: Güncel bir gözden geçirme. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (73), 63-81.
- Karabacak, G. ve Harlak, H. (2020). Otel çalışanlarının iş-aile yaşam çatışmalarının yordayıcıları olarak, iş-yaşam doyumu, iş stresi ve algılanan sosyal destek. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 1923-1940.
- Karakaş, A. ve Sahin, N. (2017). The relation between work family conflict and employee performance: a research on hotel employee. *Sosyoekonomi*, 25(32), 51-69.
- Kaymaz, E. ve Ulema, Ş. (2024). Aşçıların mutfakta alkol tüketim durumlarına yönelik bir araştırma: Ankara ili örneği. *Manas Journal Of Social Studies*, 13(4),1519-1539. <https://doi.org/10.33206/mjss.1340081>
- Kendir, H. (2020). Otel işletmesi çalışanlarında iş stresinin işten ayrılma niyetine etkisinde görev yapılan departmanın moderatör rolü. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(4),3421-3432.
- Kılıç, G., Tunç, T., Saraçlı, S. ve Kılıç, İ. (2013). Örgütsel stresin örgütsel sessizlik üzerine etkisi: Beş yıldızlı termal otel işletmelerinde bir uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 17-32.
- Kırel, Ç. (1993). Örgütsel stres yönetimi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 159-173.
- Kodaş, B. ve Sarı, Y. (2021). Psikolojik sermaye, iş stresi ve hizmet odaklı örgütsel vatandaşlık davranışı ilişkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 32(1),79-90. <https://doi.org/10.17123/atad.948477>
- Kozak, N., Kozak, M. A. ve Kozak, M. (2012). Genel turizm: ilkeler kavramlar(12. Baskı). Detay

Yayıncılık.

- Köse, S. ve Bilici, S. (2016). Mutfak ve yemekhane çalışanlarında iş sağlığı ve güvenliği risklerinin değerlendirilmesi. *Beslenme Ve Diyet Dergisi*, 44(3), 239-247.
- Kumaş, G. ve Çallı, D. S. (2024). Determinants of organizational stress: A research the framework of attribution theory. *Journal of Tourism Leisure and Hospitality*, 6(1), 1-26.
- Lazarus, R. S. (1984). *Stress, Appraisal, And Coping* (Vol. 464). Springer.
- Lee-Ross, D. ve Lashley, C. (2009) Entrepreneurship and Small Business Management in the Hospitality Industry. Butterworth-Heinemann, Oxford.
- Macaroğlu, Ö. ve Koçoğlu, C. M. (2023). Algılanan Stres düzeyi ile işgören motivasyonu arasındaki ilişkide iş tatmininin aracılık rolü: 5 yıldızlı otel işletmeleri örneği. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 574-589.
- Mantı, M. (2020). *Akademisyenlerde Örgütsel Stres ve Örgütsel Sessizlik Davranışları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi.
- Min, K. ve Hong, W. (2021). The effect of food sustainability and the food safety climate on the job stress, job satisfaction and job commitment of kitchen staff. *Sustainability*, 13, 6813. <https://doi.org/10.3390/su13126813>
- Murray-Gibbons, R. ve Gibbons, C. (2007). Occupational stress in the chef profession. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 19(1), 32-42.
- Nawaz Kalyar, M., Shafique, I. ve Ahmad, B. (2019). Job stress and performance nexus in tourism industry: A moderation Analysis. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 67(1), 6-21.
- O'Neill, J. W. ve Davis, K. (2011). Work Stress And Well-Being In The Hotel Industry. *International Journal Of Hospitality Management*, 30(2), 385-390.
- Oflaz, M. ve Polat, E. (2023). İşyeri zorbalığı ve iş tatmininin iş stresi üzerindeki etkisi: otel işletmelerinde bir araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 258-280. <https://doi.org/10.32572/guntad.1238106>
- Okur, B., Aslan, M. Ç., Sormaz, Ü. ve Madenci, A. B. (2019). Yiyecek içecek hizmetleri bölümünde çalışan işgörenlerin örgütsel güven ve örgütsel stres ilişkisi (Organizational Trust And Organizational Stress Relations Of Employees Working In The Department Of Food And Beverage Services). *Journal Of Tourism & Gastronomy Studies*, 7(1), 561-573.
- Onay, M. ve Kılıcı, S. (2011). İş stresi ve tükenmişlik duygusunun işten ayrılma niyeti üzerine etkileri: Garsonlar ve aşçıbaşılar. *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 363-372.
- Ödemiş, M. (2022). Turizm talebi kapsamındaki lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi (1994-2021). *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 10(1), 525-541.
- Örücü, E., Hasırcı, I. ve Zeybek, F. (2024). İş stresinin kendini kurgulama davranışı üzerindeki etkisinde mutluluğun rolü. *Yönetim Ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31(2), 247-266. <https://doi.org/10.18657/yonveek.1345240>
- Özbay, G. ve Semint, S. (2023). Yiyecek içecek işletmelerinde örgütsel stres faktörleri üzerine bir araştırma. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 1845-1864. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1183090>
- Özçelik Bozkurt, H. ve Doğançılı, O. S. (2021). The effect of financial stress and affective job

- insecurity on hotel employees' Lifesatisfaction: A research conducted during the Covid-19 Pandemic. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13(2),1242-1254.
- Özel, Y. ve Karabulut, A. B. (2018). Günlük yaşam ve stres yönetimi. *Türkiye Sağlık Bilimleri Ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 48-56.
- Öztürk, G. ve Koç, F. (2024). Gastronomiyi konu alan ulusal doktora tezlerinin bibliyometrik analizi. *Karadeniz Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 25-50.
- Polat, M. (2022). Duygusal emeğin işten ayrılma niyetine etkisinde örgütsel bağlılığın aracılık rolü: Yiyecek içecek işletmeleri üzerinde bir araştırma. *Gsi Journals Serie A: Advancements İn Tourism Recreation And Sports Sciences*, 5(2),145-162. <https://doi.org/10.53353/atrss.1079035>
- Sadriwala, K. F. ve Malik, M. (2021). Occupational Stress, Coping Strategies, and the Impact of Culture in the Middle East: A Systematic Review of Evidence from Oman.194-220, in Sharma, K., Cooper, C. L., & Pestonjee, D. M. (Eds) *Organizational Stress Around the World*. Routledge.
- Sağbaş, M. ve Sürücü, L. (2020). Differences of perception of job stress according to the demographic characteristics of hotel employees. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 8(2), 805-815.
- Sağbaş, M., Karabal, C. ve Sürücü, L. (2021). The effect of authentic leadership on job stress. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(79),1328-1340. <https://doi.org/10.17755/esosder.842877>
- Serinkli, N. (2019). İş stresinin işten ayrılma niyetine etkisinde örgütsel bağlılığın aracılık rolü. *Business and Economics Research Journal*, 10(4), 915-928.
- Sırıklı, İ. K. ve Pekerşen, Y. (2023). Gastronomi ve mutfak sanatları öğrencilerinin staj süreçlerinde yaşadıkları iş stresinin belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(87),1325-1343.
- Solmaz, C. (2024). Turizm İşletmelerinde İş-Yaşam Dengesi Araştırmalarına Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 235-255.
- Sönmez, N. K. (2019). Termal otel işletmelerinde örgütsel stresin örgüt sağlığı üzerindeki etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(4), 2442-2455.
- Sürücü, L. ve Şeşen, H. (2020). İnsan kaynakları yönetim uygulamalarının iş stresi üzerindeki etkisi: Hizmet sektöründe bir araştırma. *İş ve İnsan Dergisi*, 7(2), 255-265.
- Şahin, O. (2019). *Örgütsel stresin yabancılaşma üzerine etkisine ilişkin bir alan araştırması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi.
- Taş, C. (2018). *Umutsuzluk ve örgütsel stres ilişkisi: 4-5 yıldızlı otel çalışanları üzerinde uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi.
- Tayfun, A., Ülker, M., Gökçe, Y., Tengilimoğlu, E., Sürücü, Ç. ve Durmaz, M. (2018). Turizm alanında yiyecek ve içecek ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi.
- Tozkoparan, G. (2021). Örgütsel stresin çalışanların yaşam doyumu ve bireysel performans algısına etkileri üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 1881-1910. <https://doi.org/10.15869/itobiad.851959>
- TURSAB (2014). Gastronomi Turizmi Raporu.
- Turunç, Ö. ve Avcı, U. (2015). Algılanan örgütsel destek ve lider-üye etkileşiminin işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisi: İş stresinin aracılık rolü. *Seyahat Ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12(1),43-63.

- TÜBİTAK Ulakbim Cahit Arf Merkezi (2025, 3 Haziran). Bibliyometrik analiz sıkça sorular sorular. [https://cabim.ulakbim.gov.tr/bibliyometrik-analiz/bibliyometrik-analiz-sikca-sorulan-sorular/](https://cabim.ulakbim.gov.tr/bibliyometrik-analiz/bibliyometrik-analiz-sikca-sorulan-sorular/adresinden) adresinden 3 Haziran 2025 tarihinde alınmıştır.
- Türkseven, Y. Ç. ve Ege, Z. (2021). Otel işletmelerinde ön büro çalışanlarının örgütsel stres kaynaklarının Motivasyonlarına Etkileri. *Turizm Ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 1(2), 15-33.
- Unur, K. ve Pekerşen, Y. (2017). İş stresi ile toksik davranışlar arasındaki ilişki: Aşçılar üzerinde bir araştırma. *Seyahat Ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(1),108-129. <https://doi.org/10.24010/soid.303722>
- Uzun, C. ve Güripek, E. (2022). İş-aile/aile-iş çatışmasının yaşam doyumuna etkisi: Yiyecek ve içecek işletmelerinde inceleme. *Journal Of Gastronomy, Hospitality And Travel*, 5(4),1718-1732.
- Uzun, Ö. ve Yiğit, E. (2011). Örgütsel stres ve örgütsel bağlılık ilişkisi üzerine orta kademe otel yöneticileri üzerinde yapılan bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(1), 181-213.
- Üst Can, Ç. (2024). Mutfak çalışanlarının teknostres düzeyleri ile bireysel iş performansları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 16(2),936-946.
- Üzülmez, M. (2024). İş stresinin iş tatmini ve yılmazlık durumu üzerindeki etkisi: Mutfak çalışanları üzerinde bir uygulama. *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel*, 7 (1), 122- 134
- World Tourism Organization (2012), *Global Report on Food Tourism*, Vol.4. UNWTO, Madrid, <https://doi.org/10.18111/9789284414819>
- Yalçın, B. ve Yılmaz, A. (2024). İş stresi ve tükenmişlik sendromunun çalışan performansı üzerine etkileri (The Effect Of Job Stress And Burnout Syndrome On Employee Performance). *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 12(1),227-244.
- Yaşar E. ve Tür E. (2023). The effects of creative self-efficacy and emotional state on employees' coping styles with stress. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(3), 786-801.
- Yeksan, Ö. ve Akbaba, A. (2019). Sürdürülebilir turizm makalelerinin bibliyometrik analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 220-231.
- Yeşiltepe, M. B. (2020). *Örgütsel stresin örgütsel bağlılık üzerindeki etkisi: Etik liderliğin aracılık rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi.
- Yirik, Ş., Ören, D. ve Ekici, R. (2014). Dört ve beş yıldızlı otel işletmelerinde çalışan personelin örgütsel stres ve örgütsel tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkilerin demografik değişkenler bazında incelenmesi. *Journal of Yasar University*, 9(35), 6099-6260.
- Zanabazar, A. Jigjiddor, S., ve Jambal, T. (2022). The impact of work-related stress on job satisfaction and organizational trust during Covid-19 pandemic. In *Shs Web Of Conferences*, 135.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Stress has become a global phenomenon that manifests in all areas of life (Dibia, 2021, p. 145). Stress can negatively impact workers' social life, job quality, productivity, and work performance. Occupational stress is an area that has been widely researched worldwide (F Sadriwala and Malik, 2021, p. 199). The structure and characteristics of certain professions can create environments that are inherently stressful. Stress is a significant organizational behavior issue for employees working in the tourism and food and beverage sectors, which hold an important place within the service industry. The leading establishments where gastronomic products are offered to both domestic and foreign tourists are accommodation businesses and food and beverage establishments. Due to its numerous contributions and the desire to develop this area, as well as its highly dynamic and competitive nature, workers in this field may be exposed to stressors. The tourism sector requires a heavy workforce and is based on human relations. Customer satisfaction and quality expectations necessitate that employees constantly and intensively interact and communicate with customers, which increases the workload and working hours and can also raise organizational stress (Akdu and Akdu, 2016). In this context, this research examines studies on organizational stress conducted in accommodation businesses and food and beverage establishments within the tourism industry, which are indexed in the TÜBİTAK Ulakbim TR Directory database, containing national peer-reviewed journals in Turkey.

Method: The study employs bibliometric analysis, a qualitative research method. This technique, which has become quite popular in recent years, can provide a solid foundation for advancing in new and meaningful directions, help identify knowledge gaps, and generate new ideas for research (Donthu et al., 2021, p. 285). Bibliometric analysis is widely used in many scientific fields because it provides researchers with a large-scale, general overview of a specific area (Jia et al., 2014) and has recently gained popularity in the social sciences as well (Donthu et al., 2021, p. 285). In the study, the article screening process in the ULAKBİM TR Directory national journal database was conducted between December 16, 2024, and December 18, 2024. In the scanning process, the key words such as “stress and tourism”, “stress and hotel”, “stress and kitchen”, “stress and food and beverage businesses” were used. After examining the studies obtained through the search in light of the research objectives, 40 articles published between 2007 and 2024 were subjected to analysis. The study sought answers to questions such as: “which methods and data collection techniques were used,” “the aims and findings of the research,” “the number of publications by year,” “the most frequently used languages and journals,” and “author and citation counts,” with the findings being reported.

Findings: The bibliometric analysis conducted in the study revealed that the majority of the articles obtained employed quantitative research methods and survey techniques and were written in Turkish. It was determined that studies on organizational stress in the tourism field are quite limited, with publications increasing after 2020, and the years with the highest number of published articles were 2023 and 2024. It appears that organizational stress has attracted attention in the national tourism literature in recent years. This increase may be due to a scientific curiosity regarding the level of organizational stress caused by the Covid-19 pandemic, or it may be related to the frequent discussions on the health consequences of stress in daily life, which may have led to its examination in tourism work life through variables such as burnout, performance, and turnover intention. The study found that 13 articles had received no citations, while the most cited article had received 35 citations. This situation could be interpreted as a result of the limited number of publications in this field and the fact that many studies were published in the recent past.

Based on the findings of the articles in the sample of the study, it is understood that stress is a significant organizational issue that can negatively affect employees' job performance, lead to job dissatisfaction, and cause turnover intentions. In these studies, there are a limited number of publications addressing kitchen staff in relation to stress. However, kitchen workers face stress-inducing conditions such as time pressure, workload, long working hours, and especially working in hot environments in tourism centers during the summer. Additionally, kitchen staff have responsibilities that require attention and care at every stage, from the procurement of food and beverages to their presentation to customers.

Conclusion and Recommendation: Based on the results of the analyzed studies, it has been revealed that examining the professional stress levels, stress sources, stress management strategies, and various other variables of employees in the accommodation and food and beverage sectors—key components with high contributions to

the tourism industry's revenue and employment—should be increased and developed in a way that contributes to both the national tourism literature and sector practices. In this context, conducting studies that explore the relationship between stress levels and different variables is crucial for Turkish tourism in terms of human capital and gastronomy. Such research will not only analyze the current situation but also propose strategies for solutions, making significant contributions to both the literature and practice. Based on the findings obtained from the study, it is suggested that future research should examine employees' stress sources, the effects of stress on various situations, potential solutions, job security, and stress management. Furthermore, it is recommended that studies employing qualitative or mixed methods, in addition to quantitative approaches, should also be conducted.